

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvls II. Vtrum materia prima sit creata à Deo. artic. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

me purgata decedunt, redire non solum ad corpora brutorum, sed etiam plantarum, plantaque sentire. Manichæi non vescantur carnibus, dicebant namque de mortuis, occisive animalibus effugisse diuinam substantiam, atque adeo tam parum de diuina substantia in eis permittum cum mala remanere, vt indignum esset in vêtre petfectorum purgari. Afferbant interfectionem quorumcumque viuentium, etiam plantarum, malam esse: suis tamen licere agriculturam, eò quod inde pararent alimenta, quibus emundarentur. Naturam & substantiã mali in quinque elementa diuidebant, ab eis volebant principes ipsorum proprios fuisse genitos, ea verò elementa appellabant, fumum, tenebras, ignem, aquam, ventum. Illis rotidem elemẽta de substantia boni respondere astruebãt de regno & substantia Dei missa, fumo aërem, tenebris lucẽ, igni malo ignem bonum, aquã malã aquam bonam, & vëto maõ ventum bonum, pugnaque & commistione malorum elementorum cum bonis res factas esse ab vtroque principio malo, & bono. Ea verò duo principia interdum Deos vocabant, alterum bonum, & alterum malum. Deum denique, qui legem per Moysem dedit: & in Hebræis prophetis locutus est, dicebant non esse verum Deum, sed vnum de principibus tenebrarum. Hæc collegi ex Augustino hæresi 46. Vide etiam Epiphaniũ hæresi 66. & rursus ab hæresi 22. Placuit tamen multis hunc errorem, his pluribusque aliis ineptis plenum, referre, quem Priscillianus postea, & multi alij auxerunt, secuti que sunt: tum quoniam sæpe de eo fit mētio, & operæpretium est notitiam aliquam de eo haberi: tum etiam vt intelligantur ea, quæ ex Theophylacto & ex Concilio Brachatenſi primo, Alphonſus de Castro loco citato refert, non pugnare cum iis, quæ Augustinus refert, vt Alphonſus à Castro arbitrat. Concilium Brachatenſe ita habet can. 13.

Siquis dicit creationem vniuersæ carnis, non opificium esse Dei, sed malorum Angelorum, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit. Et 14. canon hic est: Siquis immundos putat cibos carniũ, quas Deus in usum hominum dedit, & non propter afflictionem sui corporis, sed quasi immunditiam putans, ita abstinet, ab eis, vt nec altera cocta cum carnibus preguſet, sicut Manichæus & Priscillianus docuerunt, anathema sit. Vide etiam Leonem primum epistolâ 91. ad Turibium Asturicensem Episcopum c. 14. Porro ex iis, quæ ex Augustino retulimus, constat, Manichæos afferuisse carnes fabricatas esse potissimum à malo principio, principibusque tenebrarum: eò quod multum mali, & ferè nihil boni, ex illorum æstimatione habeant: præterea cibos omnes, imò & res omnes corporeas, infectas esse à malo principio, habereque permittum malum, tamen alia plus, & alia minus. Imò lucem ipsam, quam dicebant esse de substantia Dei, tenebrisque contrariam (referente loco citato Augustino) dicebant à tenebris, quas permittas habebat, infici, atque adeo à malo aliquando purgandam. Vide etiam fingebant corpora celestia habere permissionem ex malo principio. Neque credendum est, Augustinum, qui antequam fidem Christi susciperet Manichæus fuit, & postea cum Manichæis toties disputauit, atque eos multis expugnauit libris, non calluisse, neque verè & distinctè errorem Manichæorum retulisse, præsertim cum librum hæreseon ad Quod vult Deum post libros retractationum, atque adeo post cætera ferè omnia sua opera scripſisse constet. Vnde mirandum est, quod Alphonſus à Castro existimat, quæ Augustinus de errore Manichæorum refert aduersari iis,

Non pugnare Theophylactum & Concilium Brachatenſe cū D. Augustino circa errorem Manichæi.

A quæ Theophylactus, & Concilium Brachatenſe referunt.

Aduersus hos omnes errores statuit D. Thomas hoc loco hanc conclusionem. Afferendum est omne ens esse à Deo efficiens. Est fidei dogma. Probatur ex illo Gen. 1. *In principio creauit Deus cælum & terram, &c.* Vbi per ordinem narratur fabrica totius vniuersi, & specterem eius, Ioann. 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Ad Rom. 11. *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* In symbolo Concilij Niceni, *Factorem cæli & terre, visibilium omnium & inuisibilium, & in Concilio Lateranenſi cap. Firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica. Vnum vniuersorum principium creator omnium visibilium & inuisibilium, spiritualium & corporalium, qui sua omnipotente virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturã, spiritualem & corporalem, angelicam & mundanã, &c. & c. Damnamus, de essentia diuina dicitur: Quæ sola est vniuersorum principium, præter quod aliud inueniri non potest. Prætermitto plura alia testimonia. Rationes naturales, quæ adduci poterant ad probandum vniuersum hoc esse à Deo optimo maximo, neque esse posse plures Deos, adductæ sunt q. 2. art. 3. & q. 11. art. 3. 19. art. 4. disp. 2. Vbi ostendimus, arbitratum fuisse, Deum agere ex necessitate naturæ, vniuersumque hoc, quoad partes illius corruptionis expertes, emanasse efficienter à Deo ex æternitate sine nouitate essendi, nihilque de nouo posse fieri ab eo nisi interuentu causarum secundarum, atque adeo ex præiacente materia, eaque de causa de productionibus, quæ de nouo fiunt, afferuisse pronunciatum illud, *Ex nihilo nihil fit*, non verò de productione æterna, quæ sine vlla nouitate essendi ex sententia ipsius à Deo facta est. Vide etiam quæ diximus q. 25. art. 3. & q. 3. art. 4. disp. 1.*

ARTICVLVS II.

Vtrum materia prima sit creata à Deo.

PRÆTERMISSA eorum insania, qui asseruerunt, Deum esse materiam primã, cuius D. Th. meminit suprã q. 3. art. 8. Plato, vt Ambrosius lib. 1. Hexæmeron cap. 1. Plutarchus 1. lib. de placitis philosophorum, & plerique alij fecerunt, censuit, materiam primã fuisse æternam, ac increatam, triaque esse principia rerum æterna, Deum seu mentem, ideam, & materiam primã, quibus res in tempore sunt factæ. Hunc errorem, referente Augustino de hæresibus ad Quod vult Deum hæresi 59. secuti sunt Seleucus quidam, à quo Seleuciani, & Hermias quidam, à quo Hermiani hæretici, qui asseruerunt materiam, ex qua mundus est factus, non esse factam à Deo, eique coæternam esse. Eundem errorem tribuit Alphonſus à Castro lib. aduersus hæreses, verbo mundus, Albanensibus, & cuidam Hermanno Riffuich Hollandino. Eundem tribuit Chryostomus homilia 2. in Genesim Marcioni, Valentino, & Manichæo.

Aduersus hos errores est conclusio huius articuli. Materia prima est producta à Deo. Est etiam fidei dogma, vt constat ex illo Ioann. 1. *Omnia per ipsum facta sunt.* Psalm. 145. *Qui fecit cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt.* In Concilio Lateranenſi 2. cap. Firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica: *Vtramque de nihilo condidit creaturam: ergo simul cum mundo corporeo conceauit materiam primã: alioquin non produxisset de nihilo res corporeas, sed ex materia, qua constant.* Eandem

Concl. D. Thom. Omne ens est à Deo efficiens.

Art. 1. art. 3.

Plato, vt Ambrosius lib. 1. Hexæmeron cap. 1. Plutarchus 1. lib. de placitis philosophorum, & plerique alij fecerunt, censuit, materiam primã fuisse æternam, ac increatam, triaque esse principia rerum æterna, Deum seu mentem, ideam, & materiam primã, quibus res in tempore sunt factæ.

Materia prima est producta à Deo.

Ens qua ratione sit proprius effectus Dei.

Eandem conclusionem demonstravimus rationibus naturalibus q. 2. art. 3. Quod ad rationem Divi Thomae hoc loco attinet, ex discrimine, quod est inter Deum causam primam, & causas secundas, ostendit materiam primam à Deo esse productam. Etenim iuxta modum loquendi Aristotelis 1. Physicorum cap. 8. textu 76. tunc aliquid dicitur produci per se, quando illud non praerant in eo, ex quo producitur, tunc verò dicitur produci per accidens, quando praerant in subiecto. Cum enim agens non intendat producere, quod iam est in materia & subiecto, ex quo aliquid producitur, sed quod non est, utique quando est subiecto aliquid producitur rem aliquam, solum, iuxta hunc loquendi modum, dicitur producere per se gradus illos entitatis, qui in tali subiecto non praerant: eos verò qui praerant, licet, quia generatio vnius est corruptio alterius, interdum eos de nouo producat, per accidens tamen dicitur eos producere, quatenus dum eos gradus, qui in subiecto non erant, producere intendit com-
 productur eos, qui hos comitantur, quique in subiecto recessu forma, quae nequit in eadem sede cum ea quae introducitur habitare, corrupti sunt. v. g. agens naturale, quod ex semine intendit producere hominem, sicut per se non intendit producere gradum entis in commune, neque substantiae, neque corporis, qui iam praerant in semine, ex quo hominem producere intendit: ita cum semen destruitur, vt introducatur forma embryonis, quae vivat vita viventis, aut etiam vita animalis (si tamen embryo prius vivit vita animalis, quam introducatur anima rationalis) non producit per se ex sua intentione in embryone gradus illos, qui praerant in semine, sed solum gradus viventis, & animalis, qui in eo non erant: reliquos verò comproducit per accidens. Rursus quando per aduentum animae rationalis generatur homo, & destruitur embryo, non solum non producit per se in homine gradus entis, substantiae & corporis, sed neque gradus viventis, & animalis, qui praerant in embryone, sed solum gradum hominis, qui in eo non praecesserat. Quia ergo hoc est discrimen inter causas secundas & primas, quod nulla causarum secundarum, in sensu explicato potest producere per se ens, quatenus ens est, sed solum per accidens: eò quod omnis causa secunda praesupponit, vt operetur subiectum, cui non solum ratio entis incompleti, sed completi etiam, quin & substantiae & corporis inest, vel ratione formae substantialis, quae praerant in tali subiecto, & expellitur, si productio sit accidentalis, vel ratione formae substantialis, qua tale subiectum constar, si mutatio sit accidentalis: causa verò prima ob suam infinitam, illimitatamque virtutem, producat per se ens, quae ens est, isque sit proprius effectus illius; eò quod ipsa sola producere possit res de nihilo, nullo praesupposito subiecto: hinc efficitur, vt materia prima, qua corpora huius universi constant, producta sit à Deo, atque vna cum mundo hoc corporali concreata. Haec eadem ratio explicata etiam fuit q. 8. art. 1. dif. 1.

ARTICVLVS III.

Virum causa exemplaris sit aliquid praeter Deum.

ONCLUSIO est, Deus, quoad ideas quas in se habet, causa est exemplaris omnium rerum. Quae hoc loco dici poterant, dicta sunt quaest. 15.

Molina in D. Thom.

ARTICVLVS IV.

Virum Deus sit causa finalis omnium.

ONCLUSIO affirmat, & est de fide, vt patet ex illo Proverb. 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.* Apoc. 1. *Ego sum Alpha, & Omega, principium & finis.* Quae hoc loco addi poterant, dicta sunt q. 19. art. 2. dif. 3. & art. 3. ad 5. tum etiam 1. 2. quaest. 1. praesertim art. 2.

QUESTIO XLV.

De modo emanationis rerum à primo principio.

ARTICVLVS I.

Virum creare sit ex nihilo aliquid facere.

VM quaest. praecedente ostensum sit omnia à Deo efficienter emanare, Deumque cum exemplarem, tum finalem causam esse omnium rerum. In hac quaest. modum quo res à Deo efficienter emanarunt, Divus Thomas explicat, creationem videlicet.

Quo loco animaduertendum est, creationem multis modis sumi. In primis sumitur latissime, pro productione cuiuscumque rei, etiam si non de nihilo, sed de aliquo producatur. Quo pacto sapientia, Verbum aeternum, Ecclesiastici 24. de se dicit: *Ab initio, & ante saecula creata sum, id est, genita, & producta.* Vt enim Augustinus de fide & symbolo cap. 4. ait, *creare apud Latinos idem est interdum quod generare seu producere.* Idem etiam locus ab Augustino, & à plerisque aliis exponitur de eadem Dei sapientia, non quae filius Dei est, sed quae homo est. Eodem modo sumitur creare illis verbis Ierem. 31. *Creavit Dominus novum super terram, femina circumdabit virum.* Quod de Christo Domino in utero Virginis per mysterium incarnationis intelligitur, fuit namque vir perfectus quoad iudicium, vltimae rationis, virginis utero circumdatus. Item illis ad Ephes. 2. de iustificatis: *Ipsi enim factura sumus, creari in Christo Iesu in operibus bonis, quae preparauit Deus, vt in illis ambulemus.* Vnde cap. 4. subiungit: *Renouamini spiritu mentis vestrae, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis.* Et regius Propheta psalm. 50. *Cor mundum, inquit, crea in me Deus, & Spiritum rectum, inuota in visceribus meis.* Non est aliena ab hac acceptione ea, qua, qui ad aliquid promouetur, in illud creari dicitur, quo pacto creari quis dicitur in Episcopum, in magistratum, &c.

Secundo sumitur creatio pro productione eius, quod tandem proximè, vel remotè originem traxit ex nihilo. Atque huiusmodi productio dicitur factio, resque producta, facta, creaturæque nuncupatur. Hoc modo sumpsit D. Thomas ens creatum art. 1. praecedentis quaest. sumiturque passim in communi vsu loquentium, & in Scripturis sacris. Hoc modo de Filio Dei dicitur in symbolo Athanasij, *non factus nec creatus, sed genitus.* Et in symbolo missæ, *Genitum, non factum.* Negaturque aduersus Avium Filium Dei esse creaturam. Sumpta creatione hoc modo, latitudo tota entis realis diuiditur, in increatum, & creatum, in creatorem, & creaturam.

Ordo quaestiones.

Creationis acceptiones varia.

Ens creatum late sumpsit quid.